

 <p>RPG-distrikt Småland-Öland</p>	<p><i>Nätverket</i></p> <p>KPR lyssnar på oss!</p>
--	---

Ett nätverk för samhällsfrågor ur ett äldreperspektiv

Fördjupning

Här presenteras två artiklar om digital välfärdsteknik. Det saknas riktlinjer hur man använder tekniken. Vem ska ta de övergripande besluten? Vilken hänsyn tas till de som ska använda tekniken?

Krock i digitala satsningar

Mer målgruppsanpassad välfärdsteknik

Anhöriga är outhärliga för att den äldre generationen ska lyckas ställa om till digitala verktyg och hjälpmedel. Samtidigt finns det en förlegad syn på äldre att de bara ska bli hjälpta och inte själva kan bidra. Därför måste kommande omsorgsstrategier bli mer inkluderande och tekniken mer målgruppsanpassad. Det menar vård- och omsorgsforskaren Maria Nilsson.

– Det är intressant att se hur politikernas bild av anhöriga till äldre, så starkt krockar med äldres syn på sina anhöriga, i relation till användningen av välfärdsteknik. Politiker tenderar att tro man kanske träffas via någon videolösning då och då, medan representanter för olika pensionärsorganisationer säger hur viktiga anhöriga är för att många i den äldre generationen ens ska ha någon chans att hänga med i alla digitala skiften. Anhöriga överbryggas gapet, säger Maria Nilsson, forskare och lektor på institutionen för vård- och hälsovetenskap vid Linnéuniversitetet, som nyligen doktorerat med avhandlingen *Unpacking the Welfare Technology Solution Discourse*.

ANHÖRIGAS ENORMA INSATSER

[Tidigare forskning](#) visar att anhöriga idag gör insatser för att hjälpa sina äldre till ett värde av över 150 miljarder kronor årligen. Det handlar om alltifrån att koordinera vårdkontakter och betala räkningar till att handla, skjutsa och – inte minst nuförtiden – stötta i användningen av digitala verktyg och enheter.

Efter att den nationella anhörigstrategin kom år 2022 hoppas Maria Nilsson, på att samhället äntligen ska bli bättre på att erkänna de anhörigas insatser för äldreomsorgen. Satsningen kommer samtidigt som [European care strategy](#) på EU-nivå, som på det stora hela handlar om att se vårdpersonal och anhöriga som två sidor av samma mynt när det kommer till omsorg.

– Svensk äldreomsorg hade inte klarat sig utan anhöriga idag; det finns inte tillräckligt med resurser för det. Givet enbart detta faktum tycker jag att det finns argument för att utveckla teknik som också kan ge stöd för anhöriga och underlätta deras vardag. Och jag tycker inte att ekonomisk effektivitet behöver vara den övergripande målsättningen för sådana satsningar, utan snarare kan det helt enkelt handla om att anhöriga har rätt till sin egentid.

- En ny ombudsfunktion eller anhöriginloggning hos en sjukvårdsrådgivare som 1177 är exempel på något som antagligen hade sparat massor med tid för många familjer, säger Maria Nilsson.

Ömsesidighet är något som Maria Nilsson efterfrågar som utgångspunkt för kommande digitala verktyg som på olika sätt ska underlätta livet för äldre och deras anhöriga.

Tanken bakom är att alla har något att ge och att alla behövs, och att vi ska vara ”a caring society”.

– Jag tror på att utveckla teknik som bidrar till detta. Pensionärsorganisationerna jag intervjuat i min avhandling säger att deras medlemmar tycker att samhällsklimatet blivit kallare och mer opersonligt.

Det finns en oro för att vi lämnar vissa grupper i sticket, säger hon. Hon understryker att vi som samhälle måste sluta se på den äldre generationen som människor som enbart behöver stöd och som inte kan tillföra något.

Det är intressant att se hur politikernas bild av anhöriga till äldre, så starkt krockar med äldres syn på sina anhöriga.

– När man läser svenska policydokument är det lätt att få den uppfattningen. Vi ska hjälpa *dem*; *de* är bara passiva mottagare av stöd och hjälp. Men det är ju inte sant. Om jag bara tittar på min egen familj kunde mina föräldrar hjälpa mina barn med läxor via videolänk, och det uppskattades väldigt mycket av både dem och av mina barn. Men diskussionen handlar inte tillräckligt mycket om hur vi ska få äldre att delta i samhället, vilket min forskning bland annat synliggör.

Hur går du vidare med din forskning?

– Jag har fått förfrågningar att presentera mina resultat för både kommuner och företag. Närmast ska vi starta ett nytt forskningsprojekt och fortsätta att undersöka samverkan mellan patient, vårdpersonal och anhörig, och hur dessa kan ses som tre delar i ett partnerskap. Vilken typ av digital teknik och välfärdsteknik lämpar sig bäst för ett sådant samspel? Det vill jag titta närmare på, säger Maria Nilsson.

Välfärdsteknik inom äldreomsorgen behöver tydligare regler

Användningen av välfärdsteknik inom äldreomsorgen ökar, men något som än så länge hindrat utvecklingen är de rättsliga förutsättningarna. Därför har regeringen tagit fram tydligare regler som ska skydda den personliga integriteten för de äldre.

– Nio av tio äldre tror att tekniken kan göra att man känner sig trygg och säker i sitt hem, enligt en rapport från Myndigheten för Vård och Omsorgsanalys. Med den digitala välfärdsteknikens hjälp kan vi också öka flexibiliteten när det gäller insatserna för de äldre. Ett exempel är läkemedelsrobotar som möjliggör för äldre att själva hantera sina mediciner på ett säkert sätt, säger äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Välfärdsteknik inom äldreomsorgen kan både öka tryggheten för den enskilda personen och göra arbetsmiljön lättare för personalen, skriver regeringen i ett pressmeddelande.

För att underlätta teknikanvändningen har regeringen nu tagit fram en proposition med tydligare regelverk för detta.

– Min förhoppning är att tekniken kan frigöra tid som personalen kan använda till mer fysisk kontakt med de äldre, och i den fortsatta utvecklingen behöver vi förstås ta tillvara personalens erfarenheter och synpunkter, och ge personalen tid till utbildning, säger Anna Tenje.

OSÄKERHET KRING RÄTTSLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

Hittills har ett hinder för välfärdsteknik varit en osäkerhet kring de rättsliga förutsättningarna. I propositionen föreslår därför regeringen ett antal tydliggörande bestämmelser, exempelvis:

Att digital teknik, såsom trygghetslarm med gps-funktion och kamera för tillsyn i bostaden, får användas av socialtjänsten när bistånd ges i form av hemtjänst eller boende i särskilt boende.

Hur personuppgifter ska behandlas inom socialtjänsten genom att vissa krav ställs på dataskyddsåtgärder. Detta gäller vid användning av teknik som kan medföra särskilt stort integritetsintrång, såsom monitorering, sensorering eller positionering.

Bestämmelser om villkor för behörighetstilldelning för personal när det gäller uppgifter om enskilda som förs helt eller delvis automatiserat och bestämmelser om åtkomstkontroll av personalen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft 1 mars 2024.

Artiklar är hämtade från Voister